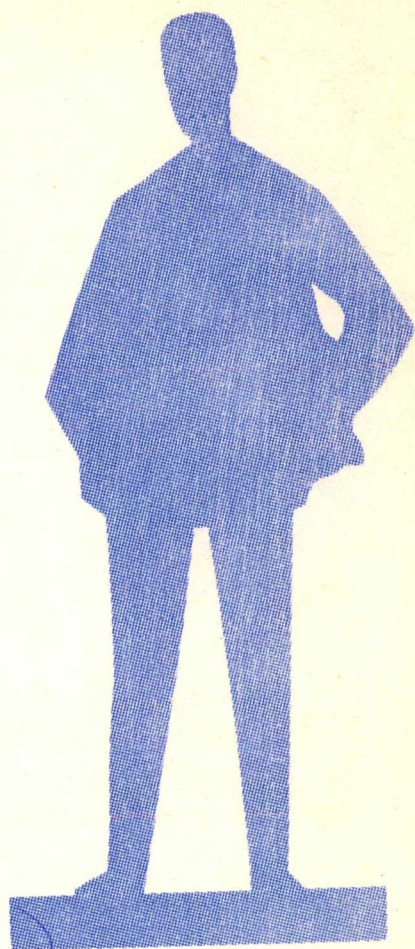


B

65136

JÓZSEF ATTILA
TUDOMÁNYEGYETEM



Útmutató

ANGOL SZAK

SZEGED, 1971

JÓZSEF ATTILA TUDOMÁNYEGYETEM BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KAR

UTMUTATÓ

az angol nyelv és irodalom szak számára

Szeged

1971

SZTE Klebelsberg Könyvtár



J001275816



B

65136

F.k.: Dr.Serfőző Lajos okt.rektorhelyettes
Készült a JATE sokszorosító műhelyében, Szeged.
Engedélyszám : 749/1971. - Méret : B/5
Példányszám : 350 - F.v.: Papp László

I.

A szak képzési célja

A szak képzési célja olyan széleskörű angol nyelvészeti, irodalmi ismeretekkel, valamint színvonalas gyakorlati nyelvi tudással rendelkező marxista világnézetű tanárok képzése, akik alkalmasak középfokú intézményekben, szükség esetén az általános iskola felső tagozatában az angol nyelv és irodalom szakszerű oktatására, valamint - pedagógiai ismereteik birtokában - a kommunista nevelés célkitűzéseivel igazodó nevelési feladatok ellátására.

II.

Az angol nyelv és irodalom szak tanterve

Tantárgyak	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Koll	Szig	Gyj	Képzési idő		
														Besz. alatti órasz		
Fonetika	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	28
Leíró angol nyelvtan	-	2	2	2	-	-	-	-	-	-	2,3	4	-	-	-	84
Angol nyelvtani gyakorlatok	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2-3	-	-	42
Angol irodalomtörténet	2	2	2	2	2	2	2	2	-	-	1,2 6,7	4,8	-	-	-	224
Bevezetés a nyelv tudományba	1 ⁺	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	14
Angol irod. történeti szem.	1	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1-3	-	-	98
Az angol nyelv története	-	-	-	-	2	2	2	2	-	-	6	8	-	-	-	112
Nyelvészeti vagy irod. szem.	-	-	-	-	2	2	2	2	-	-	-	-	5-7	-	-	112
Bevezetés az irodalomtudományba /gyakorlatokkal/	1 ⁺	+1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	28
Angol nyelv- és stílusgyak.	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2	-	-	1-3 5-7	-	-	392
A marxista-leninista esztétika alapjai	-	-	-	-	1 ⁺	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	14
A mai angol és amerikai kultúra kérdései	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	56
Speciálkollégium	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	28
Félévi összóraszám /összesítés/	11	10	10	10	10	11	9	9	4	4	7	2 ⁺⁺	15	3		1232
Elmélet ebből	6	4	4	4	5	6	4	4	2	2						
Gyakorlat ebből	5	6	6	6	5	5	5	5	2	2						
Gyakorlati jegy	3	3	3	-	2	2	2	-	-	-						
Beszámoló	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-						
Kollokvium	1	2	1	-	-	2	1	-	-	-						
Szigorlat	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-						

+ csak a nem magyar szakosoknak
 ++ összevont szigorlat

Megjegyzések:

1. A nyelvészeti vagy irodalomtörténeti szeminárium a hallgatók érdeklődésétől függően választható.
2. A tanszék speciális kollégiumokat és szemináriumokat is meghirdet, melyeket bármely hallgató felvehet.

Tanulmányi és vizsgakötelezettségek

1. Szakdolgozat

Minden hallgató köteles szakdolgozatot készíteni egyik szaktárgyából, vagy annak tanítási szakmódszertanából. Amennyiben szakdolgozatát angol irodalmi vagy nyelvészeti témakörben írja, a következőket kell szem előtt tartania:

a/ A szakdolgozat témáját a hatodik félév elején /legkésőbb február 15-ig/ kell kiválasztani a tanszék jóváhagyásával.

b/ A második szigorlatra csak az a hallgató bocsátható, aki befejezte a szakdolgozati anyag gyűjtését, és elkészítette szakdolgozatának vázlatát. Az összegyűjtött anyag és a vázlat bemutatásának határideje április 30.

c/ A szakdolgozat benyújtásának határideje a kilencedik félév vége. A határidő nem hosszabbítható meg.

d/ Államvizgára a hallgató csak akkor bocsátható, ha elfogadott és érdemjeggyel ellátott szakdolgozattal rendelkezik.

e/ A szakdolgozatot angol nyelven kell megírni.

f/ A szakdolgozatot gépelve, bekötve kell benyújtani.

g/ A szakdolgozat érdemjegye beszámít a diploma átlagába.

h/ A speciális képzésben résztvevő hallgató nem szakdolgozatot, hanem diplomamunkát köteles készíteni. Ennek részletes feltételeit a nem tanárszakos képzés tanterve tartalmazza.

2. A nem kötelező /speciális kollégiumok és szemináriumok/

A tanszék által meghirdetett speciális kollégiumok és szemináriumok célja, hogy a hallgatókat a kötelező egyetemi tananyagon túlmenően megismertesse az irodalomtudomány illetve a nyelvtudomány legújabb eredményeivel, kutatómódszereivel és hogy mélyebb betekintést nyújtson az illető tudományág egy-egy részterületébe vagy koncepciózus képet adjon a tudományág mai fejlettségéről; és hogy ezáltal a tanárképzés mellett létrejöjjön az egyetemi hallgatóság körében a tudományos munka bázisa.

A speciális képzésben részesülő hallgató köteles bizonyos - a tanszékvezető által kijelölt - speciális kollégiumokat illetve szemináriumokat felvenni.

3. A tanulmányi munka félévközi és félévvégi ellenőrzése

A tanszék előírja a hallgatók kötelező részvételét a gyakorlati foglalkozásokon. A hallgató köteles aktívan résztvenni a nyelv- és stílusgyakorlati órákon valamint a nyelvtani és fonetikai gyakorlatokon. A félévvégi gyakorlati jegy a félévközi szóbeli feleletekből és az írásbeli dolgozatok eredményeiből tevődik össze.

Megtagadható a leckekönyv félévvégi aláírása attól a hallgatótól, aki az illető gyakorlati foglalkozásokról kétheti óraszámot meghaladó mértékben igazolatlanul hiányzik.

Az előadások anyagának számonkérési formája a kollokvium. A kollokviumra csak az a hallgató bocsátható, aki az adott félév végén a tanszék által előírt minden aláírást és gyakorlati jegyet megszerzett.

4. Szigorlatok

A szigorlat a képzés szempontjából különösen jelentős, rendszerint több tantárgy keretében és több féléven át oktatott komplex ismeretanyag súlypontozott, összefoglaló, egy érdemjeggyel minősített számonkérése. Szigorlatot a tanulmányi idő folyamán kétszer kell tenni, először a negyedik, majd a nyolcadik félév lezárása után. Mindkét szigorlat írásbeli és szóbeli részből áll. Először az írásbeli dolgozatot kell megírni, és ha ez legalább elégségesre sikerül, akkor bocsátható a hallgató szóbeli szigorlatra.

5. Átlageredmény

A hallgató tanulmányi átlageredményét félévenként a tantervi táblázatban előírt kollokviumok és gyakorlati jegyek számtani átlaga adja. A szigorlati eredményeket a hallgatók tanulmányi átlagába súlyozottan /kétszeresen/ kell beszámítani.

6. A szakpárosítás és specializálódás lehetőségei

I. Az angollal párosítható szakok:

magyar, történelem, német, orosz, olasz, francia, latin,

/A/ szakok/.

A hallgató a felsoroltak közül harmadik szakot is választhat tan-
széki javaslatra, a dékán engedélyével, a negyedik félév lezárása után.
Ennek feltétele, hogy első szigorlatát jeles eredménnyel zárja. A három-
szakos hallgatók államvizsgájuk letétele után kétszakos oklevelet kap-
nak. Harmadik szakjukon levelező tagozaton folytathatják tanulmányaikat
és ennek elvégzéséről külön államvizsga nélkül újabb oklevelet kaphatnak.
Az eredetileg választott A/ szakok felcserélése más szakra nem lehetsé-
ges.

II. Az angollal párosítható nem tanári bölcsész B/ szakok:
görög, pedagógia, általános és alkalmazott nyelvészet.

B/ szak választható egyik A/ szak elhagyásával második szak-
ként vagy mindkét A/ szak megtartásával harmadik szakként. B/ szak vá-
lasztását a dékán csak akkor engedélyezheti, ha a hallgató legalább két
félévet lezárt és a választott B/ szak körében végzett előzetes bevezet-
ő jellegű tanulmányaiban jó felkészültséget mutatott.

/A görög szakot csak latin szakosok választhatják./

A B/szak képzési ideje azonos az A/ szak képzési idejével, de
ebbe bele kell számítani a B/ szak felvételét megelőző, de annak anya-
gába tartozó előzetes tanulmányokat.

III. C/ szak: finnugor. Általában harmadik szakként választható.
Kivételesen indokolt esetben a dékán engedélyt adhat e szak második
szakként való felvételére, az egyik szak elhagyásával. A finnugor szak
elsősorban a magyar szakkal párosítható, az angol szakkal csak kivéte-
lesen.

A C/ szak választását a dékán akkor engedélyezheti, ha a hall-
gató négy félévet lezárt.

A C/ szak képzési ideje három év.

A B/ és C/ szakok engedélyezésére irányuló kérelmet a hallgató-
nak július 15-ig kell benyújtania a Dékáni Hivatalba. A dékáni döntés-
ről a minisztérium 15 napon belül véleményt nyilvánít.

Egyes tanárszakos hallgatók szakpárosítása már a tanulmányok meg-
kezdésekor rektori engedéllyel úgy alakulhat, hogy az illető angol szak

mellé egy természettudományi tanári szakot vesz fel. Az ilyen szakpárosítás jelenleg angol-matematika lehet.

7. A tanulmányok befejezésére vonatkozó előírások

Annak a hallgatónak a számára, aki a tanulmányi és vizsgaszabályzatokban előírt kötelezettségeit teljesítette, és a tizedik félévet szabályosan lezáratta, a Dékáni Hivatal kiállítja az egyetemi tanulmányok elvégzését tanusító abszolutoriumot. Csak abszolutoriummal rendelkező hallgató jelentkezhet államvizsgára, melynek sikeres letétele után a hallgató középiskolai tanári oklevelet kap. Az oklevélben a szakképesítés megjelölése: "Az angol nyelv és irodalom tanára". Az oklevélhez csatolt melléklet tartalmazza a szigorlatoknak, nyelvvizsgá/k/nak, iskolai gyakorlatoknak, a szakdolgozatnak és az államvizsgának érdemjegyeit. Az oklevelet a szigorlatok, az iskolai gyakorlat, a szakdolgozat, a nyelvvizsga/k/, záróvizsgá/k/ és az államvizsga érdemjegyeinek egyszeri számtani átlaga alapján minősítik.

Az angol nyelv és irodalom tantárgyi programja és követelményei

Angol leíró nyelvtan

A tárgy oktatásának célja, hogy a szigorló jelölt legyen tájékozott az angol nyelvleírás mai problématicájának főbb kérdéseiben, ismerje a modern nyelvtani modellek és a hagyományos grammatika viszonyát; legyen képes egy strukturális modell szerint mondatok következetes elemzésére. Ismerje a köznyelvi /"standard"/ brit-angol hangrendszert és hangtani jelenségeket /hangsúly, intonáció, hasonulás, hangkivetés, redukció/ és a fonetikai átírás /IPA/ jelölésrendszerét; legyen tisztában a szófajok alaktani jellegzetességeivel, szerkesztésükre és használatukra vonatkozó lényeges szabályokkal a mai művelt beszélt és írott brit-angol nyelv vonatkozásában. Ismerje az írásjeleket és használatukat. Tudjon az angol nyelv regionális és kulturális rétegződéséről és ismerje a "Standard English" szerepét, jelentőségét.

Az angol leíró nyelvtan anyagának tematikus részletezése:

Bevezetés: A nyelv rendszer szerűségének fogalma. A többdimenziós nyelvi rétegződések. A nyelvtudomány ágazati felosztása. A leíró grammatika helye, fő kérdései, felosztása szintek szerint. A forma és jelentés síkja.

A hangtan /fonetika és fonológia/ felosztása. A hangok osztályozása; a fonéma és fonéma-rendszer fogalma az angolban. A fonetikai és fonológiai szótag. Hangjelölési rendszerek. "Kardinális" hangok; IPA átírás. A brit angol "standard" fonémák osztályozási szempontjai és egyenkénti részletes leírásuk fonetikai és fonológiai szempontból; az egyes hangok viszonya az ortografikus íráshoz. A fonémák viselkedése a szóban és nagyobb egységekben. Hasonulás és igazodás; hangkivetés, redukció, "Erős" és "gyenge" kiejtési alakok. A hangsúly, intonáció és ritmus prozódiai összefüggései. Az angol intonáció rendszere; a mondatdallamok alaptípusai.

A szófaji kategorizálás kérdései: "structural" és "content" szavak, morféma és grammatikai szó. Lexika és grammatika. Az igék osztálya

és osztályozási lehetőségei; ige-kategóriák /személy, szám, idő, fázis, aspektus, mód és "voice"/. A segédigék és használatuk. Az egyes egyszerű és komplex igealakok rendszere, használata. A "non-finite" igealakok /"Infinitive", "participle" és "gerund"/ és használatuk. A főnév osztálya és osztályozása főnévi kategóriák /szám, eset; a birtokos eset fajtái/. A névelők és használatuk. A névmások osztályai és használatuk. A melléknév osztálya és felosztása; szórendi kérdések; fokozás. A számnév; fajtái és használata. A határozó osztálya és osztályozási problémái; használata, szórendi kérdései. Az elöljáró szó osztálya, osztályozása, használata, szórendi kérdései. A kötőszó osztálya és osztályozása. Az indulatszó.

A szószerkezetek és típusaik. A megnyilatkozás és mondat fogalmai. A mondatok lehetséges osztályozásai. A mondat részei /alany, állítmány, "complement" és fajtái, jelző, határozó/ és ezek típusai. Használati szabályaik. Az összetett mondat és fajtái: az alá- és mellérendelő mondatok típusai. A "non-finite" igealakok és az alárendelő mondatok viszonya /mondatrövidítések/. A szórend általános kérdései. Az írásjelek és használatuk.

Elmélet: 1.-4. félév: heti 1 óra.

Gyakorlat: 1.-4. félév: heti 1 óra.

Kollokvium: 2. félév.



Az angol nyelv története

A jelölt legyen tisztában a történeti nyelvészet céljaival, módszereivel, rövid történetével, tudja elhelyezni az angol nyelvet az indoeurópai nyelvcsaládban. Legyen képes az ó-, közép- és korai új-angol nyelvi stádiumok strukturális jellemzésére, ismerje fontosabb hang-, alak- és mondattani jelenségeiket; legyen tisztában e korszakok kulturtörténeti /"külső" nyelvtörténeti/ háttérével; tudja vázolni a dialektusok és az irodalmi nyelv viszonyának fejlődését, a mai angol nyelv-változások kialakulását. Ismerje az angol nyelv fontosabb régi és különbözően mai értelmező, etimológiai, tájnyelvi, szinonimái, kiejtési szótárait és nyelvtanait. Tudja történetileg levezetni a mai angol nyelv fonémáinak fejlődését /különös tekintettel " a nagy magánhangzóeltolódás" törvényszerűségeire/, valamint a mai nyelv szófajok szerinti alaktanának és szintakszisának fontosabb tényeit és fő tendenciáit. Ismerje az angol szóállomány rétegződését, bővülésének lényeges forrásait /szóalkotás, szóátvétel/, valamint a jelentésváltozások leggyakoribb típusait.

A tárgy anyagának tematikus részletezése:

A nyelvrokonság és a nyelvhasonlítás fogalma. A nyelvek genetikai és tipológiai osztályozása történeti fejlődésében. Az indoeurópai alapnyelv és nyelvcsalád; a germán nyelvcsoport és az angol nyelv helye, kialakulása ezen belül.

A nyelvtörténet. A diakrónia fogalma, viszonya a szinkron nyelvleíráshoz, módszerei, forrásai, segédtudományai, főbb mai problémái és a korszakolás kérdései különös tekintettel az angol nyelvre. A nyelvi változások mibenléte, típusai, Külső és belső nyelvtörténet.

Az óangol nyelv történeti háttere, dialektusainak, kronológiájának vázlata. A IX-X. századi "klasszikus" /West-Saxon/ óangol nyelv grammatikai szerkezetének jellemzése /írás, fonetika, fonológia, morfológia és szintaxis vázlatos áttekintése. /. Az óangol szókincs és szóalkotás. A germán verselés. A külső nyelvi hatások a szókincsre és szerkezetre.

A középanyol nyelvi stádium történeti, társadalmi és kulturális háttere. Az angol és az anglo-normann francia nyelv harca, keve-

redése. A középanyol nyelv időbeli és földrajzi rétegződése. A dialektumok főbb jegyei. A késői XIV. századi, South-East Midland dialektikus szerkezetének vázlatos áttekintése /írás és kiejtés, ezek viszonya, morfológia, szintaxis./. Külső hatások a szókincs és szerkezet terén.

A korai ujangol /Erzsébet-kori/ nyelv társadalom- és kultúr-történeti háttere. A modern irodalmi nyelv kezdetei, a reneszánsz nyelvújítási mozgalmak. A korai ujangol szerkezetének rövid leírása. A szókincs jellemzése.

Az irodalmi "standard" nyelv fejlődésének főbb tényei a XVII. századtól napjainkig. A nyelvhelyesség és a nyelvről szóló gondolkodás változásai. A nyelvtani és szótárirodalom történeti fejlődése, kiemelkedő régi és modern alkotásai. Az angol nyelv társadalmi és területi rétegződésének és elterjedésének fő kérdései napjainkban.

Az angol hangtörténet problematikája. A fonéma-rendszer változásai és realizációja történeti fejlődésükben. Az egyes hangok fejlődéstörténete napjainkig. A hangváltozások alaptípusai. A szupraszegmentális fonémák alakulása és ezek kihatása a nyelvi szerkezetre.

A mai angol morfológiai és szintaktikai kategóriák /ragok, szófajok, szórend/ történeti levezetése; mai fejlődési tendenciák.

A szókincs változásainak, a szóalkotás módjainak történeti vázlata. A jelentésváltozás főbb típusai.

Elmélet: 5.-8. félévben heti 2 óra.

Gyakorlat: Nyelvészeti szeminárium /választható/.

Az angol és amerikai irodalom története

Az angol és amerikai irodalom oktatásának célkitűzése az, hogy a hallgatók összefüggően ismerjék meg az egész angol és amerikai irodalom történetét; eredetiben olvassák az angol és amerikai irodalmi alkotásokat; képesek legyenek az olvasmányanyag feldolgozására, a problémák megértésére és megoldására; az irodalmi művek eszmei és esztétikai értékeinek megértésére.

Ismernie kell a hallgatónak az irodalomtörténeti fejlődést és összefüggéseket, továbbá az irodalom kapcsolatát a történelmi folyamat, a társadalmi törekvések, a gazdasági viszonyok és az ideológia változásaival, az esztétikai formák és szemléletmódok alakulásával. Törekednie kell a nagy társadalmi-szellemi mozgásirányok sajátos útjának felismerésére az irodalomban. A hallgatónak jártasnak kell lennie a marxista esztétika és kritika területén és tudnia kell alkalmazni ezt a módszert az angol és az amerikai irodalom problémáira, az egyes művekre éppen úgy mint az irodalomtörténeti fejlődés egészére. Ismernie kell az angol művészet-, zene- és filozófia-történetet, ismernie kell az angol és amerikai színház történetét. Tisztában kell lennie az angol verstan és stilisztika alapelemeivel, a műfordítás elméletével, a műelemzés legfőbb módszereivel. A hallgatónak tájékozottnak kell lennie az angol és amerikai irodalmi fejlődés legfőbb problémáira és a legnagyobb alkotókra vonatkozó kritikai irodalomban. Ismernie kell a szakirodalom legfontosabb eredményeit. Jártasnak kell lennie a bibliográfiák, kézikönyvek, kritikai kiadások, monográfiák használatában.

Az irodalomtörténeti anyag tematikus felsorolása

I. Angol irodalom

Óangol irodalom.

Kelták és rómaiak. Az angolszász hódítás. Az óangol epika, Beowulf. Óangol líra, Widsith, Deor, Seafarer, Caedmon és Cynewulf. Latinnyelvű irodalom, Bede. Nagy Alfréd irodalmi tevékenysége. A norman hódítás.

Középagol irodalom.

Irodalom három nyelven. A középagol irodalom korszakai. Korai középagol próza és költészet. Latinnyelvű irodalom. A történetirók, Geoffrey of Monmouth. Norman-francia irodalom. Középkori mondakörök,

Arthur monda. Késői középanyol vallásos irodalom. Népköltészet, népballada
A dráma kezdetei

Társadalmi mozgalmak a XIV.-XV. században. Langland. Wyclif. A
"Pearl". "Sir Gawayn and the Green Knight". John Gower. Chaucer pályája.
A "Troilus and Criseyde". A keretes elbeszélés, a "Canterbury Tales".
Chaucer angol és skót követői. A népballada. Középkori dráma, misztériu-
mok, mirákulumok, moralitások. Világi és vallásos elemek a középkori drá-
mákban. A könyvnyomtatás kezdetei, Caxton. Mory: "Morte d'Arthur". A
lira a XVI. sz. elején.

A renaissance irodalma

A XVI. és XVII. század történelmi fejlődése, a társadalmi viszonyok alakulása Angliában. A fejlődés ideológiai vonatkozásai. A polgári forradalom előkészítése és kibontakozása.

Az angol korai humanizmus. A keresztény humanisták. More munkássága, az "Utópia". Az irodalmi fejlődés főbb irányai a korai Erzsébet-korban. A nagy korszak kezdete. A költészet fellendülése. A szonett-forma első műve-
lői: Wyatt és Surrey. Az Erzsébet-kori szonett-ciklusok. Sidney és Spenser. A "Fairie Queene" középkori, klasszikus, bibliai és korszerű elemei. Spenser költői jelentősége. Sydney humanista nézetei és a "Defence of Poessie". Sidney az angol drámáról, érdeklődése a színpadi műfajok iránt. A mesterkélten művészi stílus jelentkezése Lylynél.

A nagy korszak drámai irodalma. Kyd. Marlowe drámáinak heroizmusa, hőseinek machiavellizmusa. Greene. A drámai forma és a versforma kialakulása. Shakespeare problémák. A királydrámák mint a kor történelmi tudatának tükröződései. A krónikás dráma hatása az új drámai forma kialakulására. Shakespeare vigjátékai, komikus és lírai elemek, magasabb és alacsonyabb társadalmi szint keveredése. A komikum shakespeare-i változatai. Shakespeare tragikus témái, ezek viszonya a kor alapvető kérdéseivel. A tragikum "szekularizációja", a vallásos szemlélet háttérbe szorítása. Shakespeare mint lírai és epikus költő. A Shakespeare korabeli és utáni dráma. Ben Jonson szatirikus vigjátékai. Webster tragikus művésze. A polgári realista irányzat: Dekker és Heywood. Az udvari új romantika: Beaumont és Fletcher.

A "unified sensibility" költészete Donne-nál. Az ujonnan feltárt világ távlatai a költészetben. Herrick és Herbert. A metafizikus költők: Suckling, Lovelace, Marvell, Vaughan. Milton, a renaissance és a puritán hagyományok összegezõje. Harca a forradalomért, röpiratai. Lírájának tematikai és formai variációi. A "Paradise Lost" mint a kor legfõbb problémáit összefoglaló neuzeti költemény. Hûség a forradalmi célokhoz: "Samson Agonistes".

A XVIII. század irodalma

Társadalmi erõk és irodalmi törekvések a restauráció korában. A puritán eszmék továbbélése, Bunyan. Udvari költõk és satirairók, Butler és a puritán-ellenes irodalom. Dryden költészete. A "dicsõséges forradalom" jelentõsége a politikai, társadalmi és szellemi életben. Naplõírók, Pepys, Evelyn.

Irodalmi élet a XVII. és XVIII. század fordulóján. A restaurációs dráma fõbb típusai. Dryden színmûvei. A tragédia. Otway. A "comedy of manners". Etherege, Eycherley, Vanbrugh, Congreve.

A polgári izlés fokozódó uralma a drámában. A szentimentális vigjáték. Steele. Addison "Cato"-ja. Polgári tragédia, Lillo.

Filozófiai áramlatok. Hobbes. Locke. A racionalizmus és a szentimentalizmus egymáshoz való viszonya. Shaftesbury. A racionalista gondolkodás válsága, Berkeley, Hume. Történetírás, Gibbon.

A költészet jellegzetes mûfajai, a klasszicista költõi hagyomány továbbélése. Pope. Erkölcsi és satirikus célzatu költeményei. Az idõszaki sajtó szerepe a modern prózairodalom kialakulásában. A moralista essay. Steele és Addison. A regény, a mûforma kialakulása, fõbb típusai. Swift. Defoe. Richardson. Fielding. Smollett. Sterne. Goldsmith és a "domestic novel". Dr. Johnson munkássága. A gótikus regény, Walpole és Mrs. Radcliffe.

Politikai és irodalmi burleszk, Fielding. Az olasz opera divata, John Gay, és a "ballada opera". A felvilágosult vigjáték. Goldsmith, Sheridan.

A klasszicista költõi eszmények hanyatlása, új irányzatok, Thomson, Young, Collins, Gray, Cowper. A középkor kultusza. A népköltés-

szet felfedezése. Preromantika. Macpherson, Percy, Chatterton. A társadalmi kritika élesedése. A mezőgazdasági forradalom visszhangja az angol költészetben. Goldsmith, Crabbe, Burns, Blake.

A XIX. század irodalma

Wordsworth költészete és költészetelmélete, Coleridge, a költő és kritikus. A második romantikus nemzedék. Byron élete, művészi fejlődése, kapcsolata a kor szabadságmozgalmaival. Európai hatás. Shelley művészi fejlődése és költői utja. Az utópista szocializmus eszméinek tükröződése műveiben. Elbeszélő, drámai, lírai költeményei, esztétikai nézetei. Keats költői fejlődése. Leveleinek jelentősége. Tennyson kapcsolata elődeivel, új költői módszerei. A kor problémái költészetében. Robert Browning lélektani, Elisabeth Browning politikai és humanitárius szellemű költészete. Matthe Arnold klasszicista eszményei, sajátos romantikája. Kritikai nézetei. A chartista mozgalom irodalmi megnyilvánulásai. A preraphaelita mozgalom a festészetben és irodalomban. A Rossetti-testvérek. Swinburne. Morris utja az esztétizmustól a szocializmusig. Hopkins, a modern költészet kiindulópontja. Kipling és költői jelentősége. Hardy költészete.

A romantika középkor-kultusza; Walter Scott regényeinek vizsgálata. A realista és romantikus stílusjegyek keveredése, realizmus és romantika viszonya.

Jane Austen regényeinek komikus és irónikus jellege. Jellemábrázoló művészete.

Az essay és a tudományos próza a romantika idején; Coleridge, Hazlitt, Lamb, De Quincey. Az essay, a sketch és a novella azonos és különböző jegyei. Carlyle filozófiája és hatása. Macaulay, Ruskin, Spencer, Darwin.

A viktoriánus kompromisszum és a realizmus kapcsolata. Dickens pályakezdése. A romantikus különállás és a kritikai realisták valósághoz való visszatérése. Dickens utja a "Pickwick Papers"-tól a "Great Expectations"-ig. Thackeray regényei. Illuziótlan valóságsszemléletének művészi következményei.

A pszichológiai érdeklődés elmélyülése. A külvilág és a jellem bonyolult kölcsönhatásainak vizsgálata a Bronte nővérek és George Eliot regényeiben. Trollope, Meredith. Thomas Hardy tragikus koncepciójú regényei. Az angol naturalizmus változatai. A századvég áramlatai. A Viktória-kor szatirikus bírálata Butler regényeiben. Kritikája, esztéticizmus és a paradoxonok kultusza Wilde költészetében, prózájában és drámáiban.

A XX. század irodalma

E. M. Forster liberalizmusa, társadalmi, politikai érzékenysége, realizmusa. Az u.n. objektív regényírás. H. G. Wells. Sokoldalúsága, irodalmi és politikai nézetei. Írói eszközei. Arnold Bennett. A "Five Towns". John Galsworthy. A "Forsyte Saga" és az európai családrégény. Bíráló és megértő magatartása a burzsoázia ábrázolásában.

"Modern" irányzatok a XX. századi regényben. Joyce és Írország. Írói fejlődésének állomásai, művészetelmélete. A "stream of consciousness" alkalmazása. Egyetemességre való törekvése. Naturalizmusa és avantgardizmusa. Virginia Woolf és a Bloomsbury Group. Az irodalom feladatáról. Írói pályája. A lélektani regény eszközeinek alkalmazása. Kompozíciós módszere /idő/. D. H. Lawrence. Férfi és nő viszonyának jelentősége műveiben. Civilizációellenessége. Jelképrendszere. Joseph Conrad. Írói pályájának két fő szakasza. Egzótikuma. Egyetemessége. Szimbolumai. Ford Madox Ford.

Az első világháború utáni regényírás. Aldous Huxley. Pesszimizmusa. A "novel of ideas". Graham Greene és a vallás. Társadalmi érzékenysége. Komoly és "szórakoztató" művei. Evelyn Waugh szatirája. A második világháború utáni korszak. A realizmus hagyományai. C.P. Snow. Angus Wilson. Az "Angry Young Men" csoport regényírói; ingadozásuk realizmus és naturalizmus között. A szimbolista Golding. Bernard Shaw. A művészet feladatáról. Dramaturgiája. Politikai nézetei. Szocializmusa. Drámairói pályájának alakulása. A lázadó típusa. A "life force" elmélete. Shaw történelemszemlélete. Galsworthy. Az ír drámairók, Synge és szocialista meggyőződés. A költői dráma. Yeats, Eliot, Fry színpadi művei. Az egzisztencialista dráma. Samuel Beckett. Az "Angry Young Men" csoport drámairói.

A késői viktoriánus és georgiánus költészet jellemzői.

Eliot költészete és irodalomszemléleti nézetei. Konzervatív modernsége. Elszemélytelenített költészet. A költői nyelv. Költészet és dráma egymásbajátszása. Az ír nemzeti megújulás. Yeats. Költői fejlődése. Társadalmi aktivitásának és miszticizmusának hatása költészetére. Szimbolizmus költői képei, nyelve.

Auden, Spender és Dylan Thomas költészete. Újabb költői törekvések. A XX. századi angol kritika főirányai.

2. Amerikai irodalom.

Az amerikai irodalom kezdetei, az önálló irodalmi fejlődés megindulásának akadályai. A puritanizmus szerepe; New England jelentősége. Az amerikai köztársaság első korszaka: 1775-1783. A függetlenségi mozgalom és az amerikai patriotizmus megszületése mint az önálló nemzeti irodalom kialakulását segítő tényezők. Politikai, történeti, filozófiai munkák /Franklin, Jefferson, Paine/.

Az amerikai irodalom a XIX. század első felében. Washington Irving, a kisepika mestere; a XVIII-XIX. századforduló eszméiségének, izlésirányának keveredése műveiben. J.F. Cooper. A nagy amerikai téma, a "frontier" "pioneer" életforma a "Leather-Stocking" sorozatban. Demokratikus eszmények és ezek korlátozottsága regényeiben. Poe költészete. Excentrikus és groteszk helyzetek, figurák, érzések lírájában és prózájában. Poe európai sikerének titka. Poe mint a fantasztikus-, tudományos- és detektív-történet megteremtője. A transzcendentalisták elvei és művészi gyakorlatuk. Emerson. Thoreau.

Az amerikai költészet útja Poe-tól Whitmanig /Longfellow, Dickinson, Whittier/. Whitman költészete mint a modern költői irányzatok utmutatója. Formai sajátosságok, ritmus, képalkotás, tematika újszerűsége. W. Stevens költészete.

A regény útja Coopertől a századfordulóig. Hawthorne. Lázadás a puritán aszkézis és az irgalmatlan istenbe vetett hit ellen. Új erkölcsi magatartás megfogalmazása életművében. A polgárháború és a nőjogi kérdés korai irodalma. Melville útja a kalandregénytől a transzcendentális problémáig. Mark Twain életműve. Az amerikai múlt progresszív tradi-

cióinak és kora valóságának ellentmondásai, ezek tükröződése műveiben. Humora és szatirája. Robert Penn Warren. The New Criticism. John Updike, I. P. Donleavy. L. Dussel, Capote.

Henry James regényei és novellái. Esztétikai elmélete.

A nagyváros és munkásélet tematikai jelentkezése az amerikai prózában. Howells. Norris. Crane. A "Local color" irodalmi jelentősége. Naturalizmus és realizmus viszonya. Jack London mint a szocialista fejlődés szószólója. Nézeteinek ellentmondásossága. A chicagói költőcsoport: Sandburg, Lindsay, Masters, Pound és az imagista költészet. Frost. A beat-költők. A "muckraker"-ek. Upton Sinclair. A realista hagyomány továbbélése. Dreiser. Sinclair Lewis. Dos Passos. A 20-as évek irodalmi irányzatai. Sherwood Anderson, Fitzgerald. Faulkner és Hemingway életábrázolási módszerének ellentétes iránya, formája és stílusa. A gazdasági válság és a 30-as évek. Odets, Steinbeck, Farrel, R. Wright, T. Wolfe./ Az amerikai dráma kezdetei. O'Neill pályája, fejlődése. O'Neill tragikus életszemlélete; modern pszichológiai nézetek és O'Neill karakterei. A hagyományos és modern dráma problémái. Az O'Neill-i hagyomány kettéválása. A pszichologizmus továbbélése Tennessee Williams drámáiban: pesszimista szemléletmód, pervertált karakterek, a véletlen kultusza. A realizmus elveinek továbbélése Arthur Miller drámairói gyakorlatában. A társadalmi dráma jelentése, az esetszerű elutasítása Miller drámaelméletében.

Elmélet: 1.-8. félévben heti 21 óra

Gyakorlat: 1. félévben "A marxista-leninista esztétika alapjai"

2.-4. félévben irodalomtörténeti szeminárium

5.-8. félévben irodalomtörténeti szeminárium/választ-
ható/

Kollokvium: 1-2. félévben, majd a 6. félévben az 5. és 6. félév anyagából.

A mai angol és amerikai kultúra kérdései.

Mivel az anyag jellegénél fogva olyan, hogy a változás lehetősége szinte állandóan fennáll, csak lényeges körvonalakban adható meg: Az angol és amerikai irodalom aktuális kérdései, az új kritikai irányzatok, a főbb angol és amerikai folyóiratok ismerete.

Az angol és amerikai nyelvtudomány aktuális kérdései és legújabb eredményei.

A színház és filmművészet jelenlegi helyzete Angliában és az Egyesült Államokban.

A filozófia és az ideológia néhány fontosabb aktuális kérdése Angliában és az Egyesült Államokban.

Az angol és amerikai oktatási rendszer, a közoktatás jelenlegi helyzete. A mai angol és amerikai zene és képzőművészet legfőbb irányzatainak áttekintése.

Elmélet: 9. és 10. félévben heti 1 óra

Nyelv-és stílusgyakorlatok

E tárgy oktatásának célja, hogy a hallgató szókincse egyetemi tanulmányai végén kiterjedjen a mindennapi élet témáira, a kulturális élet területeire, szakterületének terminológiájára, a politikai és gazdasági élet területeire.

Minimális követelmény mintegy hétezer szótári címszó és ezzel kapcsolatos 600 állandósult köznyelvi szókapcsolat aktív tudása valamint 14-15 ezer szótári címszó ismerete.

Olvasás-, írás-, beszédértés- és beszédkészség fokán ismernie kell a mai élő nyelvet.

Stílusismeretének, stílusérzékének és receptív stílusis jártaságának olyan szintűnek kell lennie, hogy az idegen nyelvű írásban és beszédben a feltűnő hungarizmusokat elkerülje, ismerje a köznyelvi beszéd- és fogalmazási fordulaton belül alkalmazható szó- és kifejezéskincs stílusértékét.

Az elsajátított szó- és kifejezéskincs, a részletes nyelvi és stílusztikai ismeretek és készségek aktív birtokában;

- szótár használata nélkül folyamatosan olvassa az angol nyelvű általános és filológiai szövegeket;
- tudja ezeket anyanyelvre fordítani a magyar nyelv és stílus normáinak megfelelően;
- írásban szabatosan, nyelvtani és helyesírási hibáktól mentesen fogalmazzon;
- nem követhet el hibákat a közhasználatu szókincs alkalmazása közben;
- a magyar szöveg alapján hungarizmusoktól és súlyos nyelvi-nyelvtani hibáktól mentes angol fordítást tudjon készíteni;
- könnyedén értse a mindennapi témájú, vagy a szakmai vonatkozású normális sebességű angol nyelvű élőbeszédet;
- az ismeretlen szavakat és kifejezéseket olvasáskor és élőbeszéd hallgatása közben a szövegösszefüggés alapján értelmezni tudja;
- érje el az angol nyelvű társalgásban, vitában való aktív részvétel szintjét;
- világosan és szabatosan, a nyelvtani szabályok biztos alkalmazásával, a legfontosabb stílusis rétegek tudatos elkülönítésével és feltűnő hungarizmusok nélkül beszéljen angolul;

- kiejtése mind felolvasáskor, mind összefüggő beszédben, mind pedig dialógusban legyen korrekt, érthető és természetes, amely tanuskodik a kiejtési szabályok pontos ismeretéről; hangképzésében, hangsúlyozásában egyaránt legyen mentes a hungarizmusoktól és egyéb idegen nyelvi interferenciáktól;
- közelítse meg az irodalmi nyelvi normát.

Az elsajátított ismeretek, jártasságok és készségek birtokában a hallgatónak kellően felkészültnek kell lennie arra, hogy az angol nyelvet módszertani és pedagógiai tudásának segítségével a magyar anyanyelvűeknek a középiskolában eredményesen tanítani tudja.

Gyakorlat: 1.-8. félévben heti 3 óra

9.-10. félévben heti 2 óra

Kötelező és ajánlott olvasmányok az angol és az amerikai irodalomból

A/ KÖTELEZŐ OLVASMÁNYOK

1. Az I. és II. évek számára

a./ Óangol irodalom

Anglo-Saxon Poetry. Selected by M. Gordon /Everyman/

The Seafarer /transl. by Ezra Pound/

The Battle of Brunanburh /transl. by Alfred Tennyson/

b./ Közéangol irodalom

Gower: Text in Pelican Guide, vol. I,

Langland: Text in Pelican Guide, vol. I.

Chaucer: The Prologue of the Canterbury Tales, and 4 Tales.

Sir Gawain and the Green Knight /Text in Pelican Guide, vol. 1./

c./ The Renaissance

Spenser: The Faerie Queene /1st book/

Shakespeare: Romeo and Juliet, or Julius Caesar

Midsummer Night's Dream

As You Like It, or Twelfth Night

Henry IV. /parts 1-2/

Hamlet

1 dark comedy

Othello

Macbeth

King Lear

Antony and Cleopatra, or Coriolanus

1 romance

Donne: Songs and Sonnets /Selections in The Oxford Book/

The Second Anniversary

Holy Sonnets

Jonson: Every Man in His Humour

Volpone

The Alchemist

Poems /Selections in the Oxford Book/

Milton: Lycidas

Comus

Paradise Lost

Marvell: Selections /Oxford Book/

An Horatian Ode

d./ The 18th Century

Bunyan: The Pilgrim's Progress

Dryden: Absalom and Achitophel /part 1/

Mac Flecknoe

To the Memory of Mrs. A. Killigrew

Defoe: Robinson Crusoe, or Moll Flanders

Swift: Gulliver

Congreve: The Way of the World

Pope: Eloisa to Abelard

Epistle to Arbuthnot

Rape of the Lock

Richardson: Clarissa

Thomson: Selections /Oxford Book/

Fielding: Joseph Andrews, or Tom Jones, or Amelia

Sterne: Tristram Shandy

Gray: Selections /Oxford Book/

Goldsmith: The Deserted Village

Cowper: Selections /Oxford Book/

Mac Pherson: Selections

Blake: Songs of Innocence

Songs of Experience

Milton, or Jerusalem, or Vala or the Four Zoas

Burns: Selections /Oxford Book/

Megjegyzések: Az Oxford Book alatt sohasem az Oxford Book of English

Verse, hanem az Oxford Book of 15th/16th/17th/18 th

Century Verse értendő.

A vagylagos kötelező olvasmányok közül az egyik ajánlott-

ként értendő.

2/ A III. és IV. évek számára

a./ English Literature from 1800 to the Present

Wordsworth: Immortality Ode

Tintern Abbey

Preface to Lyrical Ballads

Scott: 1 regény

Coleridge: The Ancient Mariner

Kubla Khan

Christabel

Austen: Pride and Prejudice

Byron: Don Juan

Shelley: Prometheus Unbound

Keats: Odes

La Belle Dame Sans Merci

The Eve of St. Agnes

Hyperion, or The Fall of Hyperion

Tennyson: In Memoriam

The Lotus-eaters

Tithonus

Thackeray: Vanity Fair

R. Browning: 5 dramatic monologues

Dickens: 1 regény

E. Bronte: Wuthering Heights

Swinburne: The Triumph of Time, or Hertha, or Hymn to Proserpine

Hardy: The Mayor of Castlebridge, or Tess of the D'Urbervilles, or

Jude the Obscure

Hopkins: Verse selections /Oxford Book/

Shaw: St. Joan

Conrad: 1 regény

Yeats: The Wild Swans at Coole, The Second Coming, A Prayer for my

Daughter, Sailing to Byzantium, Meditations in Time of Civil War,

Nineteen Hundred and Nineteen, Two Songs from a Play, Leda and

the Swan, Among School Children, In Memory of Eva Gore-Booth and

Con Markiewicz, Coole Park 1929. Coole Park and Ballylee 1931,

Byzantium, Vacillation

Ford: The Good Soldier

Joyce: Ulysses

Woolf: To the Lighthouse, or Mrs. Dalloway, or The Waves, or Between
the Acts

Lawrence: 1 regény

T.S. Eliot: Prufrock, Gerontion

The Waste Land

Ash Wednesday

Four Quartets

Beckett: 1 full-length play

W. Golding: 1 novel

b./ American Literature

Melville: Moby Dick

H. James: The Portrait of a Lady

The Ambassadors, or The Wings of the Dove, or The Golden Bowl

Frost: Mending Wall, The Death of the Hired Man, After Apple-Picking,

The Road Not Taken, The Oven Bird, Birches, Tree at My Window

W. Stevens: Sunday Morning, Anecdote of the Jar, The Emperor of Ice
Cream,

W.C. Williams: Young Sycamore, Burning the Christmas Greens, Gulls,

Pound: Hugh Selwyn Mauberley

ample selections

Faulkner: The Sound and the Fury, or Light in August, or Absalom,

Absalom!

Hemingway: The Sun Also Rises

Dos Passos: Manhattan Transfer, or 1 part of the USA Trilogy

S. Fitzgerald: The Great Gatsby

O'Neill: 1 play

Megjegyzések: Az Oxford Book alatt sohasem az Oxford Book of English

Verse, hanem az Oxford Book of Romantic /Victorian/ Modern

Verse értendő.

A vagylagos kötelező olvasmányok közül az egyik ajánlottként
értendő.

B/ AJÁNLOTT OLVASMÁNYOK

1./ Az I. és II. évek számára

a./ Közéangol irodalom

Malory: Morte d'Arthur

b./ Renascence

More: Utopia /in Hungarian/

Wyatt: Selections /Oxford Book/

Surrey: Selections

Raleigh: Verse Selections

Spenser: Amoretti

Fulke Greville: Selections

Sidney: Astrophel and Stella

Kyd: The Spanish Tragedy

Bacon: Essays

Soutwell: Selections

Daniel: Selections

Drayton: Selections

Marlowe: Faustus

Campions: Selections

Nashe: The Unfortunate Traveller

Middleton: The Changeling

Webster: The Duchess of Malfi

Massinger: The Roman Actor

Beaumont-Fletcher: The Maid's Tragedy

Ford: The Broken Heart

Herrick: Selections

H. King: Selections

G. Herbert: The Temple

Carew: Selections

Suckling: Selections

Crashaw: Selections

Lovelace: Selections

Marvell: Upon Appleton House

c./ The 18th Century

Wycherley: The Country Wife
Rochester: Selection
Addison-Steele: Prose Selections
Gay: The Beggar's Opera
Johnson: Lives of the Poets /2 lives/ Poems
Walpole: The Castle of Otranto
Collins: Selections
Smollett: Humphrey Clinker
Smart: Selections
Sheridan: 1 play
Chatterton: Selections
Crabbe: Selections

2. A III. és IV. évek számára

a./ English Literature from 1800 to the Present

Wordsworth: The Prelude
Scott: Ivanhoe
Coleridge: Prose Selections
Austen: 2 novels
Landor: Selections
Lamb: Selections
Hazlitt: Selections
De Quincey: Selections
Shelley: The Mask of Anarchy Odes
Carlyle: Prose Selections
Macaulay: Prose Selections
Beddoes: Selections
Mill: Selections
Dickens: 2 novels
Trollope: Barchester Towers
Ch. Bronte: 1 novel
E. Bronte: Selections
G. Eliot: Middlemarch
Ruskin: Prose Selections

Arnold: Prose Selections
Verse Selections
Meredith: 1 novel
D. G. Rossetti: Selections
Ch. G. Rossetti: Selections
L. Cassol: Alice in Wonderland
W. Morris: Selections
Swinburne: Selections
Pater: Prose Selections
Hardy: Verse Selections
Bridges: Selections
Hopkins: The Wreck of the Deutschland
Letters
Wilde: The Importance of Being Earnest
Conrad: 2 novels
Kipling: Danny Deever
3 short stories
Galsworthy: The Man of Property
Synge: The Playboy of the Western World
W. de la Mare: Selections
Forster: 1 novel
D.H. Lawrence: 2 novels
T.S.Eliot: Ariel Poems
E. Waugh: 1 novel
G. Greene: The Power and the Glory
Auden: Verse Selections
D. Thomas: Verse Selections
b./ American Literature
Irving: Rip van Winkle
Emerson: Essays
Poe: The Fall of the House of Usher
Verse Selections
Cooper: 1 novel
Hawthorne: The Scarlet Letter
Roger Malvin's Burial

My Kinsman, Major Molineux:

Young Goodman Brown

Melville: 2 novels

Thoreau: Walden

Whitman: Song of Myself

Leaves of Grass

Dickinson: Verse Selections

M. Twain: Huckleberry Finn

W. James: Prose Selections

H. James: 3 novels

Robinson: Verse Selections

W. Stevens: Martial Cadanza

Notes toward a Supreme Fiction As You Leave the Room

W.C. Williams: Young Sycamore, Burning the Christmas Greens, Gulls

H.D.: Verse Selections

M. Moore: Verse Selections

J. C. Ransom: Verse Selections

E.E. Cummings: Verse Selections

S. Crane: The Open Boat

Sh. Anderson: 3 short stories

Bevezetés a nyelvtudományba

A tárgy oktatásának célja:

Ez a kollégium fontos előkészítője a nyelvszakos tanárok nyelvészeti szakképzésének. Feladata: megismertetni a hallgatókkal a nyelvtudomány általános problematikájának alapjait, s ezzel áthidalni azt a szakadékat, amely a középiskolai nyelv- és nyelvtanoktatás és az egyetemi nyelvészeti szakképzés között van; másrészt - előzetes áttekintést adva - segíteni őket abban is, hogy a további szaktanulmányoknak némileg mozaikszerűen elűtűnő studiumait egymáshoz kapcsolhassák és egymásra vonatkoztathassák majd.

A tananyag tematikus részletezése:

A nyelv fogalma; társadalmi szerepe, gondolkodásunkhoz kötöttsége; jelyszerűsége, rendszerszerűsége, konvencionálitása.

A hang két arculata /fizikai és nyelvi/ s a hangtan két aspektusa /fonetika és fonológia/. - A morféma kettőssége /hangalak és jelentés/, ezek egysége /formai és szemantikai minimum/; alaknak, jelentésnek és a kettő kapcsolatának konvencionálitása. Morfémaalternáció, morfológia, morfonetika. Morfémaosztályok. Elemi és szerkesztett jelek két fő osztálya /lexéma és gramméma/, alosztályaik. - A beszédben felhasznált minimum: a glosszéna. Fajtái és szerkezettípusai. A glosszéna beépülésének két formája: a szintagmatag és a mondatfunkciós rész. A szintagma és a mondat szerkezeti és nagyságrendi eltérése. - Áttekintés; a beszédbeli szerkezeti kapcsolatok és a nyelvbéli paradigmatis kapcsolatok.

A nyelv működése és fejlődése. A nyelvi megoszlás: vízszintes tagolódás /nyelvjárások/, függőleges tagoltság /csoport- és rétegnyelvek/. A fejlődés alapvető oka, kikényszerítője /a kommunikációs szükséglet változása/ és konkrét lefolyásának szabályozója /a rendszer állománya és alkata/. A változások főbb formái.

A nyelvtudományi vizsgálódás fajtái, tárgya, szemlélettípusai, magatartásformái; kapcsolata más tudományokkal; autonómiájának kérdése.

A nyelvtudomány történetéből: kezdetek a klasszikus ókorban; a logikai kötöttség kora, a lélektani kötöttség kora; a történeti vizsgálódás kifejlődése, a leíró vizsgálat kialakulása. A mai sokszínűség.

Kötelező szakirodalom:

Deme László: A nyelvről - felnőtteknek
Gondolat, 1966

Ferdinand de Saussure: Bevezetés az általános nyelvészetbe. Gondolat, 1967 5-72,
91-127 és 287-289.

Szakonként egy, a 3. foglalkozási órán közlendő idegen nyelvű mű, illetőleg annak kijelölendő részlete.

Ajánlott irodalom:

Gombocz Zoltán: Nyelvtörténeti módszertan
A magyar nyelvtudomány kézikönyve 1.
füzet. 1922.

Tompa József szerk.: A mai magyar nyelv rendszere
Akadémiai Kiadó, 1961. I. kötet
7-37, 143-192.

Kelemen János: Mi a strukturalizmus?
Kossuth, 1969. 24-55.

Elmélet: Az 1. félévben heti 1 óra /nem magyar szakosoknak/

Bevezetés az irodalomtudományba

A tárgy oktatásának célja, hogy a tárgy megadja a hallgatók marxista irodalomszemléletének általános kereteit a középiskolában megszerzett esztétikai ismeretekre építve. Az általános - és ezen belül különösen az angol - irodalomelmélet alapkérdéseinek felrajzolásával előkészíti őket az egyes irodalmi művek és az irodalomtörténeti folyamat tudományos - s részben önálló - megismerésére.

A tárgy tematikus részletezése:

Az irodalomtudomány fogalma: feladata, ágai, rendszere. Az angol irodalomtudomány hozzájárulása az általános irodalomtudomány fejlődéséhez.

Az irodalmi műalkotás. A műelemzés általános szempontjai. Segédtudományok, segédesszközök. A genetikus és a szerkezeti elemzés viszonya, kategóriái. Az egyes műfajokhoz tartozó művek elemzésének speciális kategóriái. Verstan, különös tekintettel az angol verstanra. A műelemzés újabb irányzatainak áttekintése.

Az irodalomtörténet kategóriái. Az összehasonlító irodalomtudomány.

Szakirodalom: Az órán előadott anyag, az egyetemi jegyzet /Barta János - Kardos László - Nagy Miklós: Bevezetés az irodalomtudományba, valamint a kötelező olvasmányok:

Irodalomtudomány.

Tanulmányok a XX. századi irodalomtudomány irányzatairól, Bp. 1970.

Egy angol nyelvű, irodalomelméleti tárgyú tanulmány kurrens folyóiratokból az előadóval történt megbeszélés alapján.

Beszámoló: nem magyar szakosoknak az 1. félév végén
angol szakosoknak ezen kívül a 2. félév végén.

A marxista-leninista esztétika alapjai

A tárgy oktatásának célja

Az esztétikai oktatás célja a művészet legáltalánosabb törvényszerűségeinek a megismertetése. Az előadásoknak tárgyalniuk kell az esztétika történet legfontosabb elméleti eredményeit, különösképpen a marxista esztétika megállapításait és kategóriáit. Fontos cél annak a megértetése, hogy az elvont esztétikai törvényszerűségeket nem spekulációs elmélkedés hozza létre, hanem a művészetből és a műalkotásból kiinduló általánosító gondolkodás, és éppen ezért az elméleti felkészültség a művek megértését teszi lehetővé. Az esztétikai előadásokban a műértelmező és műelemző bizonyításoknak mindig helyt kell kapniuk.

A tananyag tematikus részletezése

Az esztétika és az esztétikum fogalma: A két fogalom különbségének tisztázása. Az esztétika tárgyának hagyományos és új meghatározása. A kallisztika bírálata. Az esztétikai kategóriák csoportosítása: általános és specifikus kategóriák. Az esztétika és a művészeteket tárgyaló többi tudomány. Az esztétika módszere, viszonya más tudományok módszeréhez.

Az esztétika történetének nagy korszakai: Antikvitás, középkor, reneszánsz, felvilágosodás, német klasszikus esztétika, orosz forradalmi demokraták, a marxizmus-leninizmus esztétikája.

A művészet kialakulása és az emberi munkatevékenység: A művészet kialakulásával kapcsolatos különféle elméletek bírálata: Biológiai eredet és játékelmélet. Az emberi munka teleológikus jellege. A valóság művészi elsajátításának marxi elmélete. Plehánov a primitív népek művészetéről és a művészet eredetéről.

Az érzéki megismerés törvénye: A művészi tükrözés fogalma. Művészet, tudomány, vallás tükröző sajátosságai. Az esztétika története és a tükrözés elmélete. A kifejezés- és alkotáselmélet bírálata. A művészi antropomorfizáció.

A szép: A szép az esztétikatörténet különböző korszakaiban.

A szép a természetben, társadalomban és a művészetben. A szép tárgyi és társadalmi meghatározottsága.

Tartalom és forma a művészetben: A tartalom és forma a mindennapi életben és a művészetben. A tartalom komponensei. A forma rétegei: belső és külső forma. A tipizálás törvénye. A forma objektivitása. A művészi tartalom-forma egység.

A realizmus fogalma: A realizmus és a naturalizmus közti minőségi különbség. A realizmus két hagyományos értelmezése: 1. ismeretelméleti; 2. történeti. Nagy realizmus. Párttalan realizmus.

Avantgarde: Az avantgarde kialakulásának történeti előfeltételei. Az avantgarde filozófiája és esztétikája. A polgári avantgarde és a szocialista kísérletek. Példák: Majakovszkij, Aragon, B. Brecht, József Attila stb.

A szocialista realizmus: A szocialista művészet két hagyománya: a polgári realizmus és a polgári avantgarde. A szocialista művészet és az új valóság. A stílus és a formakérdések. Irányzatosság, elkötelezettség, pártosság. Viták és kísérletek.

A művészi alkotó tevékenység és a befogadás:

Az alkotó személyisége. A tehetség kérdése. Szubjektivitás és objektivitás az alkotói folyamatban. A befogadói tevékenység jellemzői. Izlés és ítélet. A műalkotások befogadásának objektív és szubjektív feltételei.

Kötelező szakirodalom:

Szigeti József: Bevezetés a marxista-leninista esztétikába
I-II. köt.

Esztétikai olvasókönyv /szöveggyűjtemény/

Marx: Gazdasági-filozófiai kéziratok c. köt. Az elidegenedett munka és a Magántulajdon és kommunizmus c. fejezetek.

Lukács György: Az esztétikum sajátossága c. műv. bevezetője.

Szocialista realizmus /szerk. Köpeczi Béla/ I-II. köt.

Gondolat 1970.

Elmélet: Az 5. félévben heti 1 óra

Beszámoló: Az 5. félév végén.

A kollokviumi követelmények meghatározása

A hallgató köteles a tantervben meghatározott kollokviumokat a kijelölt vizsgaidőszakban letenni. A kollokvium tárgya általában az adott tantárgy két vagy egy féléven keresztül előadott anyaga. A tantárgy előadója által kijelölt szakirodalom és a kötelező olvasmány anyagából való beszámolás előfeltétele az elméleti anyagból való kollokválásnak. A kollokvium nyelve angol.

VI.

Szigorlati követelmények

A szigorlat célja annak megállapítása, hogy a hallgató elsajátította-e a szak alapvető ismeretanyagát, ismeri-e azokat az összefüggéseket és rendelkezik-e azokkal az ismeretekkel, jártasságokkal és készségekkel, amelyek választott tudományterülete megfelelő szintű önálló műveléséhez és hivatása gyakorlásához elengedhetetlenül szükségesek. A szigorlat tehát komplex számonkérési forma, nem jelentheti a korábban már különböző formákban számonkért és lezárt anyag ismételt, mechanikusan összevont menyiségi számonkérését. E körülménnyel a vizgára való felkészülés során is számolni kell.

A szigorlaton általános követelmény, hogy a szigorló

- tudjon a vizsgakérdésekre logikusan felépített és szabatosan kifejtett, a szaknyelv ismeretét tükröző összefüggő válaszokat adni;
- bizonyítsa a szakanyaggal kapcsolatos problémák, feladatok stb. megoldásában szerzett jártasságát;
- mutassa be a tanultak alkalmazására irányuló készségét;
- legyen jártas a szakanyaghoz kapcsolódó ideológiai kérdésekben, a marxizmus-leninizmus általános tételeinek alkalmazásában.

A szigorló vegye figyelembe, hogy ismereteket készséggé alakítani, jól rendszerezett szakmai-elméleti tudást szerezni, az elméletől a gyakorlathoz és a gyakorlattól az elmülethez vezető utakat, módszereket megismerni, a szaktudás önálló fejlesztésére és alkalmazására is alkalmassá válni - semmi esetre sem lehetséges a vizsgaidőszakban való "intenzív" tanulással. Sikeres szigorlat csak az egyetemi évek alatti tudatos, állandó és folyamatos készüléssel érhető el.

A szigorlat a bizottság előtt lefolytatott, egységes, egy jeggyel értékelt írásbeli és szóbeli vizsga. A szigorlat nyelve angol.

Követelmények:

I. Szigorlati

A/ Írásbeli:

1. Ismeretlen angol irodalmi vagy publicisztikai szöveg
/kb. 20-25 gépelt sor/ fordítása magyarra.
2. Ismeretlen magyar irodalmi vagy publicisztikai szöveg
/kb. 15-20 gépelt sor/ fordítása angolra
3. Dolgozat a XIV.-XVIII. századi angol irodalom történetéből.

Az írásbeli megoldására 5 óra áll rendelkezésre; segédeszközként csak szótár használható.

B/ Szóbeli:

1. Nyelvészet: Angol leíró nyelvtan.
2. Irodalom: Az angol irodalom története a XVIII. századdal bezárólag.

A szóbeli vizsga tárgyainak részletes követelményeit az angol nyelv és irodalom tantárgyi programja tartalmazza.

II. Szigorlat:

A/ Írásbeli:

1. Ismeretlen angol irodalmi vagy publicisztikai szöveg
/kb. 20-25 gépelt sor/ fordítása magyarra.
2. Ismeretlen magyar irodalmi vagy publicisztikai szöveg
/kb. 15-20. gépelt sor/ fordítása angolra.
3. Dolgozat a XIX-XX. századi angol és amerikai irodalom történetéből.

Az írásbeli megoldására 5 óra áll rendelkezésre; segédeszközként csak szótár használható.

B/ Szóbeli:

1. Nyelvészet: Az angol nyelv története.
2. Irodalom: A XIX. és XX. századi angol és amerikai irodalom története.

A szóbeli vizsga tárgyainak részletes követelményeit az angol nyelv és irodalom tantárgyi programja tartalmazza.

Államvizsga-követelmények
a tudományegyetemek tanári szakjai számára

1. A bölcsészettudományi karok nappali tagozatának tantervi irányelve a tanári szakok államvizsgáját az alábbiak szerint szabályozzák:

"A tanár szakokon az államvizsga olyan komplex vizsga, amelyen a jelölt - egy nagyobb összefüggő problémakör önálló kifejtése kapcsán - arról ad számot, hogy rendelkezik a szaktanári és nevelői munkában nélkülözhetetlen alapvető szakmai, ideológiai, pedagógiai és módszertani ismeretekkel és készségekkel.

Az egyes szakok államvizsga-követelményeit a Művelődésügyi Minisztérium írja elő.

Az államvizsgára bocsátásnak feltétele /a tantervben előírt egyéb követelmények teljesítésén kívül/ az elfogadott és osztályozott szakdolgozat."

2. A 153/1969. MM.sz. ut. 27. pontja az államvizsga lefolytatásával kapcsolatban előírja, hogy:

Államvizsgát az Állami Vizsgáztató Bizottság előtt kell tenni. Az Állami Vizsgáztató Bizottság elnökét a felügyeletet gyakorló miniszter, tagjait a rektor bizza meg egy évi időtartamra."

3. A tanárjelölt - két tanári szak szakpárosítás esetén - mindkét szakjából külön-külön államvizsgát köteles tenni /pl. történelem-idegen nyelv szakpárosítás esetén történelem szakból és idegen nyelv szakból/. A jelölt felkészültségét mindkét szakból külön-külön kell minősíteni.

Amennyiben a jelölt csak egy tanári szakos képzésben részesült, vagy tanári szakja nem tanári szakkal párosult - a tanári szakos képesítés megszerzéséhez a tanári szak, a nem tanári szakos képesítés megszerzéséhez a megfelelő szak államvizsgakövetelményeinek kell eleget tennie.

4. A tanári szak államvizsgálója szóbeli vizsga. A vizsgát az ÁVB előtt kell letenni. A vizsga tantárgyi /szaktantárgyi, pedagógiai, szakmódszertani, filozófiai stb./ részvizsgákra nem bontható.

A vizsga konkrét témáit, kérdéseit - a Művelődésügyi Minisztérium alábbi irányelvei alapján /III. fejezet/ - az egyetem, illetve maga az ÁVB határozza meg.

5. Az államvizsga a tanári pályára képesítő vizsga. Célja az, hogy megállapítsa: a jelölt egyrészt rendelkezik-e a szaktanári és nevelői munkában nélkülözhetetlen alapvető szakmai, módszertani, ideológiai és pedagógiai ismeretekkel és készségekkel, másrészt képes-e az egyetemen elsajátított szaktárgyi ismereteit a középiskola céljainak megfelelően szelektálni, rendezni és alkalmazni, továbbá kialakult-e benne a képesség arra, hogy szaktudományának új eredményeit alkotó módon beépítse tanári munkájába.

Ilyen értelemben tehát az államvizsga lényegesen eltér mind a kollokviumoknak a részletek ismeretét is igénylő, mind a szigorlatoknak egy-egy tudományág átfogó áttekintését és az összefüggések értését megkívánó formájától, amennyiben az államvizsga alkalmazás-központu.

6. Az ÁVB előtt a jelöltnek azt kell bebizonyítania, hogy:

a/ tisztában van a vizsgabizottság által megadott témakörnek az iskolai oktató-nevelő munkában betöltött szerepével, a fogalmak, ismeretek, készségek kialakítása folyamatában betöltött feladatával, a tárgyalás szintjével, szakmai szemléletével; tájékozott a témakör felépítésének koncepciójában;

b/ a szakmai tantárgyi alapokon túlmenően ismeri a témakör alapvető nevelési célkitűzéseit és ennek megvalósítási módjait; ebben az összefüggésben látja a témakör lényeges ideológiai vonatkozásait is, mint a világnézeti nevelés tényezőjét;

c/ jártas a témakör tanításának leglényegesebb módszertani problémáiban és az adott tantárgy tanításában jelentkező alapvető didaktikai és módszertani kérdésekben;

d/ képes a témakör egy témájának pedagógiai feldolgozását megtervezni s ennek keretében bemutatni a témakör tárgyalásával kapcsolatban felmerült szaktárgyi, nevelési, didaktikai és módszertani kérdéseket és ezek megoldási lehetőségeit és módjait.

7. A jelöltnek a vizsgán az ÁVB kijelöl /vagy a jelölttel huzat/ egy olyan témát, amelynek ismerete az eredményes középiskolai tanári munka szempontjából nélkülözhetetlen.

A jelölt a felkészülési idő alatt, felhasználva a rendelkezésére bocsátott segédleteket /középiskolai tankönyveket, tanterveket és utasításokat, szótárakat, táblázatokat stb./ a megadott tárgykörből vázlatot készít. A kijelölt tárgykört virtuális tanmenetbe illeszti, megjelölve helyét és szerepét, valamint azt, hogy az egyes tanítási egységeket milyen módszerekkel dolgozná fel. Elkészíti valamely /megalott, vagy tettszése szerint kiválasztott/ óra vagy egy nagyobb tanítási egység vázlatát, lefolytatásának magyarázatát. Megjelöli az anyagrészben rejlő ideológiai problémákat és nevelési feladatokat. A felkészülés során a jelölt fordítson figyelmet arra is, hogy az illető tárgykört szakköri, felnőttoktatási, népművelési, ismeretterjesztő, stb. keretek között miképpen dolgozná fel.

A jelölt előadja az ÁVB-nak a tárgykör elképzelt feldolgozását és a Bizottság kívánsága szerint részletezi vázlatának valamelyik /esetleg több/ pontját.

8. A komplex államvizsga egységes tartalmi követelményeinek kialakítása érdekében a Művelődésügyi Minisztérium Tudományegyetemi Osztálya és Nevelési Csoportja mellett tanácsadó testületekként működő szakbizottságok, illetőleg a Művelődésügyi Minisztérium Marxizmus-Leninizmus Főosztálya kidolgozták azokat az ajánlott témaköröket, amelyekre a vizsgák alkalmával különös figyelmet kell fordítani.

Komplex államvizsga angol nyelv és irodalomból

1. Az Arthur-mondakör

Az Arthur-legenda történeti és társadalmi gyökerei; irodalmi feldolgozásai a középkorban. Malory szintézise, a mondakör továbbélése Spenser és a Viktoria-kor költészetében. A különféle feldolgozások esztétikai értékelése. - Diakronia és szinkronia.

2. Chaucer és az európai kultúra

Chaucer a középkor és újkor határán, költészetének udvari és népi elemei; átfogó társadalomábrázolása, az alkotást átható realizmus és életöröm. Kapcsolódása az európai kultúrához és hagyományhoz, uttörő jelentősége. - Jövevényszavak és rétegződésük; szinonímia.

3. Az angol dráma kezdetei

A középkori dráma mint népi alkotás: a vallásos tartalmat átszövő realizmus és komikum, a különféle motívumok ellenpontszerű kezelése, az angol reneszánsz drámára jellemző technika kezdetei. A népballada eredete, témakörei, szerkezeti sajátosságai; jelentősége az irodalom XVIII. századi megújulásában. A népi dráma és a népballada társadalmi tartalma. - Az irodalmi nyelv kialakulásának vázlatja.

4. A humanizmus Angliában

Sir Thomas More, az angol és az európai humanizmus kiemelkedő képviselője, kapcsolata Erasmussal. A korai kapitalizmus bírálata, a kizsákmányolástól mentes társadalom látomása az Utópiában. More egyéb latin és angolnyelvű művei, III. Richard életrajza, közéleti pályája, vitája Tyndale-lel, összeütközése VIII. Henrikkel, a börtönben írt magyartárgy értékezése /Dialogue of Comfort/. - Latin hatások az angol nyelvben.

5. Shakespeare és a reneszánsz dráma

A drámaíró Shakespeare fejlődése, életművének tagolódása a korok és műfajok szerint. Forrásai, eredetiségének kérdése, népi humanizmusának természete. Egyik drámai műfajának /vigjáték, királydráma,

tragédia, regényes színmű/ vagy költeményeinek részletesebb megbeszélése. A Shakespeare-kritika valamely korszakának /XVIII. század, romantikus kritika, XX. század/ vagy kiemelkedő képviselőjének / pl. Dr. Johnson, Coleridge, Hazlitt, Bradley, Caroline Spurgeon/ beható ismerete. - Az angol igeidők rendszerének kialakulása.

6. A metafizikus költők

Donne lázadása a petrarkista hagyomány ellen, merész ujtásai a szerelmi és a vallásos költészet területén, a "metafizikus" kép szerepe nála és követőinél. A középkor és az újkor szemléletének összeütközése Donne költészetében, népszerűsége az első világháborút követő irodalmában és kritikájában; e népszerűség okai. - Az angol névszóragozás vázlatos története.

7. Milton és az angol polgári forradalom

Milton a reneszánsz és puritán hagyományok összegezője, az angol polgári forradalom tükré. Költészetének fejlődése az ifjúkori versek manierista stílusától a késői alkotások barokk gazdagságáig. Hűsége a forradalom céljaihoz, prózai írásainak gondolatvilága, a felvilágosodás eszményei felé mutató jellege. - Szóképzés.

8. A restauráció korának irodalma

A restauráció eszme- és irodalomtörténeti jelentősége. A korszak jellegzetes műfajai. Az angol klasszicizmus kialakulása. Dryden irói munkássága. A "comedy of manners" eszmei dramaturgiai, stíláriis sajátosságai. - Congreve, "The Way of the World" c. művéből vett szemelvény nyelvi és stilisztikai elemzése.

9. Az angol költészet a XVIII. század első felében

A klasszicista izlés kiteljesesedése Pope költészetében. A klasszicizmus ellenében érvényesülő eszme- és izlésáramlatok a korszak költészetében és kritikai irodalmában. - Pope The Rape of the Lock c. művéből vett szemelvény stíláriis és verstani elemzése.

10. Az angol regény kialakulása a XVIII. században

A polgári erkölcs és izlés normái. A regény európai és angol előzményei. Defoe, Swift jelentősége. A regény első nagy korszaka: a műfaj

különböző lehetőségeinek megvalósulása Richardson, Fielding, Smollatt és Storne műveiben. - Defoe szókincsének vizsgálata egy Robinson szemelvényben.

11. Az angol romantikus költészet

A romantika előzményei. A Lyrical Ballad jelentősége. Wordsworth és Coleridge viszonya a francia forradalomhoz. Költői elméletük és gyakorlatuk. Nézeteik a költészet nyelvéről. A második romantikus nemzedék: Byron, Shelley, Keats. Wordsworth The world is too much with us c. szonettjének elemzése. - A népnyelv és irodalmi nyelv viszonya.

12. Az angol regény a XIX. században

A XVIII. századi hagyományok folytatása és új kezdemények a század elején. A történelmi regény kialakulása. A kor főbb eszméiről. A műfaj nagyfokú differenciálódása a Viktória-korban. A regény fontosabb válfajainak jellegzetes képviselői. Kitekintés a korabeli európai regényirodalomra. - Descriptív és prescriptív nyelvtan.

13. Dickens

A Viktória-kori társadalmi fejlődés ellentmondásainak jelentkezése Dickens regényeiben. Dickens mint a társadalmi reformok szószólója. Jellegzetes témái és alakjai. Az olvasóközönség alakulása. Az olvasó igények visszahatása Dickens regényeire. Dickens regénytechnikája. - Nyelvi fordulatok mint a közvetlen jellemzés eszközei.

14. A lélektani regény az angol és amerikai irodalomban

A liberáliszmus alkonya a XIX. század végén. Az irodalom elfordulása a társadalmi valóságtól, a szubjektívizmus megerősödése, az egyéni problémák túhangsúlyozása. Formalizmus és "tisza" művészet. Henry James és az egyközpontú regény. A belső monológ lehetőségei és korlátai Joyce-nál és Virginia Woolfnál. William Faulkner. A pszichológizmus és a mai angolnyelvű regény. Belső monológ nyelvtani elemzése megadott szemelvény alapján.

15. A szocialista angol irodalom

Az angol munkásmozgalom a chartizmutól az első világháborúig. A Munkás Párt megalakulása. A szocialista realista irodalom kez-

detei. Az angol kommunista párt megalakulása. A munkásmozgalom megélénkülése, a szocialista irodalom fellendülése a harmincas években. Lewis Grassie Gibbon, Christopher Caudwell, Ralph Fox. Az Auden-csoport költészete. A szocialista angol irodalom jelene. - Köznyelv és irodalmi nyelv a modern angol regényben.

16. Az angol költészet fejlődésének főbb állomásai a XX. században

A két viktoriánus és a georgiánus költészet tartalmi-formai jellemzői. A viktoriánus világkép bomlása. Babbitt és Hulme filozófiájának hatása. T.S. Eliot és Ezra Pound fellépése. Konzervatív világnézet és költői forradalom Eliot költészetében. A harmincas évek költőnemzedékének utkeresése, Auden és köre, Dylan Thomas. Az angol költészet a második világháború után. - A költői nyelv változásai a huszadik században. A szórend, a költői nyelv kérdései.

17. A polgári civilizáció válságának ábrázolása az angol irodalomban

A liberális optimizmus vége, alternatív világképek megjelenése. Babbitt és Hulme. Az "új kritika". Joseph Conrad és az imperializmus irodalmi ábrázolása. A polgári civilizáció dezintegrációjának érzése. Eliot The Waste Land-jében. E.M. Forster mint a viktoriánus liberalizmus utolsó nagy képviselője. A természetes embereszmeje D.H. Lawrence műveiben. - Nyelvtani és stiluselemzés megadott Lawrence szemelvény alapján.

18. Az ir nemzeti megújulás és az irodalom

Az ir függetlenségi törekvések a XIX. század második felében. Parnell. A Home Rule Movement. Lady Gregory szervező és irodalmi tevékenysége. Az angolnyelvű ir színház. Nacionalizmus és individualizmus W.B. Yeats költészetében. J.M. Synge népiessége. A nacionalizmus baloldali bírálata: O'Casey. - Az angol nyelvjáráások.

19. Társadalmi változások és irodalom a második világháború után

Amerikanizálódás. Osztály-problémák. Az osztályhatárok eltűnésének elmélete. A "dühös fiatalok" irodalma, Amis, Wain, Braine, Osborne és Kope. Az elkötelezettség problémája: Doris Lessing és Alan Sillitoe. C.P. Snow az értelmiség felelőségéről. Az angol kulturális

kritika, Raymond Williams és Richard Hoggart. A két kultúra, Snow és Leavis. - Írott és beszélt nyelv.

20. Kísérletezők a mai angol irodalomban

Konzervatív formák újjáéledése az ötvenes években. Keresztény-moralizálás és ujszerű regénytechnika William Golding regényeiben. Iris Murdoch és a filozófikus regény. Lawrence Durrell nőiszi Alexandria Quartette. Az abszurd dráma. - A nyelv társadalmi rétegződése.

21. Az amerikai költészet kiemelkedő alakjai

Az európai romantika "effektus" elméletének hatása E.A. Poe költészetére. Forma és tartalom jelentősége, viszonya Poe költői gyakorlatában; költészeti elvei elméleti tanulmányaiban. Whitman a modern mitosz-teremtő költő. A Fűszálak formai és tematikai újdonsága, korszakszerű jelentősége a modern költészet történetében. Individualizmus és kollektívizmus dialektikája verseiben. Az amerikai költészet kétirányú fejlődése a XX. században. 1. A valóságkifejezésre törekvő líra képviselői: C. Sandburg, E. Lee Masters, R. Frost. 2. A valóságtól elforduló új "impassibilité" költői: Az imagista-csoport, Amy Lowell; Ezra Pound, A. Mac Leish, C. Aiken, T.S. Eliot. - Az angol nyelv elterjedése.

22. Az amerikai dráma megteremtője: O'Neill

O'Neill és az európai expresszionizmus. A modern ember énkere-ső konfliktusainak feltárása. A puritán Amerika széthullásának ábrázolása. O'Neill műveinek és a pszichológia ujkori eredményeinek kapcsolata. - A "slang".

23. Az amerikai dráma O'Neill után

Az amerikai dráma harcok időszeke, a harmincas évek baloldali, elkötelezett drámaírói. Az O'Neill-i hagyományok kettéágazása. Tennessee Williams és Arthur Miller.

- Modern nyelv szemlélet és leírás.

24. Realista irányzatok a XX. századi amerikai regény történetében

A naturalizmus továbbélése. Upton Sinclair. A kritikai realizmus hagyományainak továbbélése Dos Passos és Sinclair Lewis regényeiben. A valóságfeltáró művészi szenvedély és baloldali világnézet összefonódása Theodore Dreiser életművében. Behaviorizmus és realizmus.

Hemingway az ént körülvevő világ eseményeire, "külsőségekre" koncentráló művésze. Anti-intellektualizmusa. Az elveszett nemzedék életérzése, s az egyén harmóniára törekvő vágyainak konfliktusa. A helytállás hőseinek megszületése.

-- A nyelvi norma tanításának kérdései.

25. Az amerikai regény nagykoruvá válása, Amerika mint irodalmi téma

A nagy amerikai téma, a pioneer, frontier életforma megszó-
laltatója, Cooper. /Bőrharisnya történetek./ A puritanizmus embertelen
eszményeivel való leszámolás Hawthorne-nál. Az ember és a természet har-
cának ujszerű megfogalmazása Melville Moby Dick c. regényében. Mark Twain
művészi fejlődése az idilli életábrázolástól az amerikai élet problémái-
nak tragikus, szatirikus ábrázolásáig. - Az amerikai nyelv sajátossága
és hatása a brit angolra.

26. A kortársi amerikai regény

A beat mozgalom filozófiája. Regénybe foglalt változata
Kerouac-nál. Truman Capote álom és valóság, illúzió és valóság határait
egybecsúsó bizarr művészi világa. Utja a szürrealista tendenciáktól a
dokumentumregényig. Salinger mint a legfiatalabb generáció és a modern
ipari társadalom szembekerülésének megfogalmazója. Műveinek nyelvi, sti-
lisztikai érdekessége.

- A nyelvoktatás új módszerei.

Komplex Államvizsga témakörök az ideológiai témákból

1. A világnézet fogalma és jelentősége az emberi cselekvésben.
2. A marxizmus-leninizmus mint forradalmi változás az emberi gondolkodás történetében.
3. A marxizmus-leninizmus humanista lényege és emberképe.
4. A marxista vallásfelfogás alapelvei és konzekvenciái a világnézeti nevelésben.
5. A nacionalista ideológia általános jellemzése, és leküzdésének feladatai. Internacionálizmus és szocialista hazafiság.
6. A termelési mód és a társadalmi formációk marxi elméletének jelentősége a történelmi folyamat törvényszerűségének megértése szempontjából.
7. A társadalmi lét tükröződésének szintjei és formái.
8. A tudomány és a művészet történelmi szerepe. Fejlődésük problémái a jelenkorban és a perspektívák.
9. A társadalmi haladás problémája a mai polgári elméletekben és a marxizmus-leninizmusban.
10. A szocialista erkölcs kialakulásának történelmi folyamata, és a nevelés feladatai.
11. A társadalom és az egyén fejlődésének dialektikája.
12. A szocialista állam és közélet jellemzése és a fejlődés távlatai.
13. Az imperializmus történelmi helye, és a mai állammonopolista kapitalizmus jellemzése.
14. Munkás- és diákmozgalmak a fejlett tőkés országokban. Az antimilitarista küzdelmek jelentősége.
15. Korunk tartalma; a két világrendszer harca.
16. Az értelmiség társadalmi szerepe és felelőssége a történelmi haladásban.

Komplex államvizsga témakörök pedagógiából.

1. A nevelési célok változásának történeti és osztály-jellege; a szocialista nevelés célja.
2. A pedagógiai folyamat mibenléte; a nevelési és oktatási folyamat egysége.
3. A pedagógiai munka tervezése.
4. A nevelő és növendék kapcsolata a nevelési folyamatban.
5. A közösségi nevelés pedagógiai és pszichológiai törvényszerűségei.
6. A kommunista gyermek- és ifjúsági szervezetek és az iskola nevelőmunkája.
7. A nevelés és fejlődés egysége a személyiség formálódásában; a nevelhetőség kérdése.
8. Az osztályfőnöki munka szerepe az iskolai nevelésben.
9. A tanulók megismerésének lehetőségei a szaktanári munkában; személyiségrajz készítésének módszerei.
10. A munkára való nevelés a szocialista iskolában.
11. Nevelési lehetőségek a szaktárgy oktatásában.
12. A tanítási óra helye és szerepe az oktatás folyamatában.
13. Az oktatási módszerek rendszere és ezek szerepe az oktatás korszerűsítésében.
14. A csoportmunka és az oktatás individualizációjának lehetőségei és módjai.
15. A technikai eszközök szerepe az oktatás korszerűsítésében.
16. Az óraelemzés szempontjai és szerepe a tanári munkában.
17. A hátrányos helyzetű tanulókkal való foglalkozás; a szocialista tehetséggondozás.
18. Oktatási rendszerünk strukturája és továbbfejlesztésének tendenciái.
19. A nevelésügy fejlesztésének össztársadalmi feladatai és a nevelési tényezők összhangjának megteremtése napjainkban.
20. A neveléstudomány rendszere és kutatási módszereinek szerepe a pedagógiai gyakorlatokban.
21. A tanulás aktív formái a korszerű oktatásban és művelődésben.
22. A szocialista nevelés elveinek és módszereinek rendszere; korszerű alkalmazásuk.

MÓDSZERTAN

1. A nyelvtanítási módszerek története.
2. A modern nyelvtanítás célkitűzései és ezek megvalósítása.
3. A mondatmódellezés.
4. A kiejtés és az intonáció tanítása.
5. A nyelvtan tanítása.
6. A szókincs tanítása, fejlesztésének módszerei. A szemantizálás lényege és fajtái.
7. Az olvasás tanítása.
8. Az írás tanítása.
9. Fogalmazás tanítása /a szóbeli és írásbeli fogalmazáskészség kialakítása és fejlesztése/.
10. A fordítási készség kialakítása és fejlesztése.
11. A beszédkészség fejlesztése.
12. Az orális kezdőszakasz.
13. Az irodalomtanítás kérdései, az irodalmi szemelvények feldolgozásának módszerei.
14. Az osztályozás problémái. Számonkérés. A nyelvi tesztelés modern formái.
15. A kérdezés technikája. A kérdések fajtái.
16. A tanár táblai munkája.
17. A reformtankönyvek jellemzése.
18. Nyelvtanítási játékok.
19. Szituatív nyelvtanítás.
20. Tanári és tanulói aktivitás, a tanítás és a tanulás viszonya a nyelvtanításban.
21. Szakosított tantervű és a normál tagozatu nyelvi osztályok problémái.
22. Életkori sajátosságok és nyelvtanítás.
23. A modern nyelvoktatás gépi segédesszközei.
24. A nyelvi laboratórium.
25. Nyelvoktatás és programozott oktatás.
26. A nyelvoktatás órán kívüli formái és lehetőségei.
27. A nyelvoktatás iskolai dokumentumai.
28. Módszertani kézikönyvek és folyóiratok.

